

Floraen på engen ved Bulbrogård, Tissø

Carsten Clausen og Hans Guldager Christiansen

November 2017

Indledning

I 2015 købte A. P. Møllerfonden et stykke jord på 27 ha af Bulbrogård. Nationalmuseet havde forinden skønnet, at stedet rummer en uvurderlig kulturarv, da der her lå et stormandssæde fra ca. år 550-750. Købet forhindrer videre dyrkning af jorden og bevarer de arkæologiske værdier.

Arealet blev givet videre til Naturstyrelsen, som fremover skal stå for driften. Det er planen, at området fremover skal afgræsses.

En smal strimmel af engen tæt på og langs bredden af Tissø ejes af Selchausdal, men størstedelen af arealet ejes i dag af Naturstyrelsen.

Området indgår som en del af Naturpark Åmosen.

Vores undersøgelse

Vores undersøgelse omfatter kun den del af Naturstyrelsens og Selshausdals arealer, som ikke tidligere har været dyrket, det vil sige overdrev og eng nedenfor den gamle søskrænten og ud til søen. Denne søskrænt er fremkommet efter en vandstandssænkning, der blev foretaget sidst i 1800-tallet. Afgrænsningen ses af figuren herunder, og arealet er ca. 500 m langt og ca. 100 m bredt.

Vi har besøgt stedet en til to gange månedligt fra tidlig forår og til september 2017.

Vores navn-givning af planter følger Den Nye Nordiske Flora (Mossberg og Stenberg 2007).

En undtagelse herfra er Alm. Vandkrans (*Zannichellia palustris*), hvor vi følger navngivningen i Danmarks Vandplanter (Schou, 2017).

Figur 1. Udsnit af 4 cm kort fra 1980-2001. Fra Styrelse for Dataforsyning og Effektivisering.

Landskabet

Fotoet på forsiden viser landskabet set fra syd mod nord. Til venstre (vest) ses den gamle, ret lave søskrænt, som er det tørreste voksested på arealet.

Midt i billedet vokser tusindvis af gule ranunkler og andre almindelige arter. Terrænet skrånede jævnt ned mod søen, og overdrevet bliver til en eng. Længst mod højre ses tagrørskov og et kraftigt pilekrat, som vokser helt ud i søen.

På figur 1 ses ud mod Tissø en stor vig beliggende ud for Bulbrogård. Vigens størrelse er afhængig af vandstanden, og hen på sommeren fremstår vigen som en meget våd eng og med store åbne mudderflader ud mod søen. Den våde eng, som ender i en åben mudderflade, er botanisk set områdets vigtigste sted. I den våde eng og på mudderfladen fandt vi få eksemplarer af den national

rødlistede Lancetbladet Skeblad, 1 eksemplar af den sjældne Kær-Fnokurt og store bevoksninger af Nåle-Sumpstrå, begge arter er regionalt rødlistede. Området fremgår af figur 2 herunder.

Figur 2. Den ydre del af mudderfladen, Tissø anes i hullet i tagrørssumpen. Vigen ind gennem rørskov og pilekrat har nærmest form som en bredbundet flaske med mundingen pegende ud mod Tissø.

Bulbrogård nuværende ejer Svend Erik Jørgensen fortæller, at det undersøgte område indtil for 7 år siden blev afgræsset af kvæg, herefter er stykket blevet slået. Nu ejes arealet som nævnt af Naturstyrelsen (og Selchausdal), og det er tanken, at både arealet og den tidligere dyrkede jord ovenfor engen fremover skal afgræsses.

Floraen på det undersøgte areal

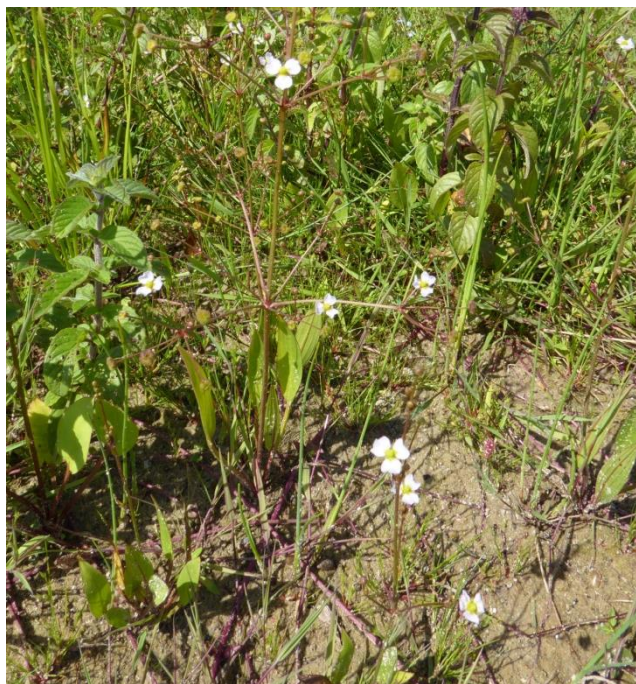
Vi har registreret 196 urter og 22 buske og træer på de ca. 5 ha som udgør den gamle søskrænt, engen og søbredden. Den samlede floraliste står bagerst i rapporten. Her har vi også noteret de fugle, sommerfugle mv. som vi tilfældigvis er stødt på.

Blandt de fundne arter er der både en nationalt og to regionalt rødlistede arter samt et betragteligt antal positiv-arter. Herunder kommer en gennemgang af nogle af de interessante arter, vi har fundet.

En Nationalt rødliste art

Lancet-Skeblad, Moderat truet (EN)

Lancet-Skeblad er sjælden i Danmark og findes kun øst for Storebælt. Vi fandt den fåtalligt, ca. 10 stk, på mudderfladen og i den tynde del af rørskoven inde i vigen, se figur 2 og figuren herunder. Hovedforekomsten ved Tissø af denne sjældne plante findes på Tissøs nordøstlige bred, hvor den står i hundredevis (Clausen og Christiansen 2016 a).

Figur 3. Lancet-Skeblad på mudderfladen i den ret åbne rørskov.

Regionalt rødlistede arter

Nåle-Sumpstrå. Moderat Truet EN i Vestsjælland.

Nåle-Sumpstrå står i stort antal på de nøgne mudderflader i vigen, se figur 4 og 5.

Tidligere er den set flere steder ved Tissø, og Peter Wind angiver den fra både syd og nord for Lille Fuglede (Wind, 1993). Peter Leth skriver, at den sidst er set i sydenden af Tissø 1992 (Leth 2006). Vi var selv opmærksomme på arten, da vi undersøgte kæret sydøst for Vråbjerg, hvor den tidligere er set, men vi fandt den ikke. (Clausen og Christiansen 2016 b).

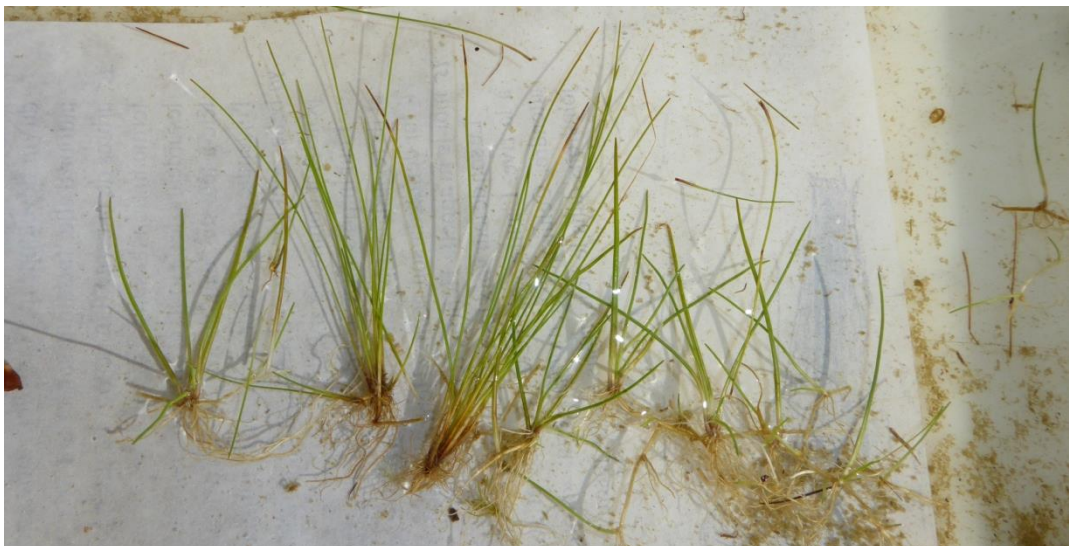
Hartvig (2015) skriver, at Nåle-Sumpstrå er sjælden, og den findes nu næsten kun ved den jyske vestkyst, i Midtjylland og i NØ-Sjælland. I Vestsjælland findes den ”nu kun i Maglesø, i Sotorup Sø og ved Tissøs sydbred” (Leth 2006).

Den er overalt blevet sjældnere de sidste 50 år, idet den gerne vokser under vand, og mange søer er i disse år blevet mere uklare. Derfor er det meget glædeligt, at Nåle-Sumpstrå stadig findes ved Tissø og at den her klarer sig på de åbne mudderflader.

Nåle-Sumpstrå er listet som ”Opmærksomhedskrævende (X)” på den danske Gulliste (Stoltze og Pihl 1998).

Figur 4. Nåle-Sumpstrå i puder og rækker på mudderfladen, om foråret står planterne givetvis under vand.

Figur 5. Opgravede eksemplarer af Nåle-Sumpstrå. Planterne blomstrer ikke, hvilket gør bestemmelsen af dem yderligere besværlig.

Kær-Fnokurt. Næsten Truet NT i Vestsjælland.

Vi fandt Kær-Fnokurt i 1 eksemplar i rørskovene. Det er en sjælden art, som i Danmark er hyppigst på Sjælland og i Nordjylland (Hartvig, 2015). Hvor den findes, optræder den i svingende antal fra år til år (meteorisk). Den er ikke tidligere registreret ved Tissø (Leth 2006).

Kær-Fnokurt er listet som ”opmærksomhedskrævende” (X) og ”national ansvars-art” (A) på den danske Gulliste (Stoltze og Pihl 1998). En national ansvars-art er arter, hvor Danmark har et særligt ansvar overfor arten, da Danmark huser mindst 20% af Jordens samlede bestand, eller arter der globalt er sjældne. Men nationalt rødlistet er den ikke.

Figur 6. Kær-Fnokurt i rørskoven

Positiv-arter

Vi har fundet 41 positiv-arter . ”Positiv-arter” er arter, som er knyttet til beskyttede eller typiske naturtyper. Positiv-arter indikerer naturkvalitet (Leth, 2006). Herunder står alle de positiv-arter, vi har fundet på det undersøgte område.

Positiv-art	Kategori
Alm. Kongepen	AP
Alm. Pimpinelle	AP
Alm. Star	AP
Alm. Vandranunkel	AP
Angelik	AP
Bidende Stenurt	HP
Brudelys	HP
Børstebadet Vandaks	HP
Dunet Dueurt	AP
Dynd-Padderok	AP
Engkarse	HP
Gul Frøstjerne	AP
Hare-Kløver	HP
Håret Høgeurt	AP
Håret Star	AP
Jordbær-Kløver	AP
Kantet Perikon	AP
Knold-Ranunkel	AP
Kornet Stenbræk	AP
Kær-Dueurt	AP

Kær-Fladstjerne	AP
Kær-Padderok	AP
Kær-Snerre	AP
Kær-Star	AP
Liden Tusindgylden	HP
Mark-Frytle	AP
Nikkende Star	AP
Nordlig Knude-Firling	SP
Nøgle-Skræppe	HP
Smalbladet Kællingetand	AP
Stor Knopurt	AP
Strand-Skræppe	AP
Sump-Forglemmigej	AP
Sump-Snerre	AP
Top-Star	AP
Toradet Star	AP
Tykbladet Ærenpris	AP
Vand-Klaseskærm	SP
Vand-Mynte	AP
Vand-Ærenpris	AP
Øret Pil	HP

Tabel 1. Positiv-arter på engen mv. ved Bulbrogård.

SP: Sjælden positiv-art

HP: Hist-og-her positiv-art

AP: Almindelig positiv-art

Hele 41 positiv-arter er ganske flot og viser, at der er god natur på området. Langt de fleste positiv-arter er almindelige, hvilket igen viser, at der ikke findes meget specielle biotoper, naturtyper, på arealet som f.eks. rigkær. Dog er de åbne mudderflader helt specielle.

Afslutning

Overdrev, eng og rørskov ud for Bulbrogård viser sig at rumme god natur med 41 positiv-arter og i alt 196 urter og 22 buske og træer. På de mere eller mindre åbne mudderflader vokser én art, som er på Den danske Rødliste (Lancet-Skeblad, EN) og to regionalt rødlistede (Nåle-Sumpstrå og Kær-Fnokurt) som er henholdsvis Moderat - og Næsten Truede regionalt.

Det bliver spændende at følge den fremtidige drift og pleje med afgræsning, som givetvis vil være til gavn for ikke mindst floraen i området.

Fotos: Hans Guldager Christiansen, figur 7 af Carsten Clausen

Evt. henvendelse: carstenbclausen@hotmail.dk

Tak til Anne Bronée for værdifuld hjælp.

Litteratur

Biomedica 2007: Gen-analysering af vegetationsanalyser fra 1992 og 2002 ved Tissø og Bøstrup Å 2007. - Udarbejdet for Kalundborg kommune.

Clausen, Carsten og Hans Guldager Christiansen 2016 a: Floraen på Tissøs nordøstlige bred.
- Naturpark Åmosens elektroniske hjemmeside.

Clausen, Carsten og Hans Guldager Christiansen 2016 b: Floraen på Tissøs nordlige bred ved Tissøgård. - Naturpark Åmosens elektroniske hjemmeside.

Hartvig, Per 2015: Atlas Flora Danica. - Gyldendal.

Jørgensen, Henrik m.fl. 2005: Træer & buske i Danmark. - Gyldendal.

Leth, Peter 2006: Status for Vestsjællands Flora 2006 - en kommenteret regional rødliste og positivliste. - Dansk Botanisk Forenings hjemmeside (www.botaniskforening.dk).

Mossberg, Bo & Lennart Stenberg 2005 og 2007: Den Nye Nordiske Flora. - Gyldendal. På dansk ved J Feilberg.

Schou, Jens Christian; Bjarne Moeslund, Lars Båstrup-Spohr, Kaj Sand-Jensen 2017: Danmarks vandplanter. - BFN's Forlag.

Stoltze, Michael og Stefan Pihl (red.) 1998: Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark. - Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.

Wind, Peter, 1993: Kortlægning af vegetationen i og omkring Tissø. - Rapport til Vestsjællands Amtskommune. 62 sider.

Figur 7. Nye blade af Lancet Skeblad

Floraliste mv. for arealet ved Bulbrogård

Aften-Pragtstjerne	Brudelys	Knold-Rottehale
Ager-Padderok	Butbladet Skræppe	Knæbøjet Rævehale
Ager-Snerle	Burre-Snerre	Kornet Stenbræk
Ager-Stedmoderblomst	Børstebladet Vandaks	Korsknap
Ager-Tidsel	Cikorie	Krans-Mynte
Alm. Brandbæger	Draphavre	Kransnålalge sp.
Alm. Brunelle	Dunet Dueurt	Kruset Skræppe
Alm. Fuglegræs	Dusk-Syre	Kruset Tidsel
Alm. Gråbynke	Dynd-Padderok	Krybende Baldrian
Alm. Gærde-Valmue	Eng-Brandbæger	Krybende Potentil
Alm. Gåsemad	Eng-Kabbeleje	Kryb-Hvene
Alm. Gåsepotentil	Engkarse	Kugle-Museurt
Alm. Hejrenæb	Eng-Rapgræs	Kær-Dueurt
Alm. Hestehale	Eng-Rævehale	Kær-Fladstjerne
Alm. Hundegræs	Eng-Rødtop	Kær-Fnokurt
Alm. Knopurt	Erantis	Kær-Galtetand
Alm. Kongepen	Feber-Nellikero	Kær-Guldarse
Alm. Kvik	Filtet Burre	Kær-Padderok
Alm. Markarve	Fin Kløver	Kær-Snerre
Alm. Mjødurt	Fliget Brønse	Kær-Star
Alm. Pimpinelle	Fløjlsgræs	Kærmindesøster
Alm. Rajgræs	Gift-Salat	Kølle-Valmue
Alm. Rapgræs	Glanskapslet Siv	Lancet-Skeblad
Alm. Rug	Glat-Vejbred	Lancet-Vejbred
Alm. Rødknæ	Gold Hejre	Lav Ranunkel
Alm. Røllike	Græsbladet Fladstjerne	Liden Andemad
Alm. Slangehoved	Gul Fladbælg	Liden Klokke
Alm. Star	Gul Frøstjerne	Liden Storkenæb
Alm. Sumpstrå	Gul Iris	Liden Tusindgylden
Alm. Svinemælk	Gærde-Snerle	Lodden Dueurt
Alm. Syre	Hare-Kløver	Lugtløs Kamille
Alm. Sølv-Potentil	Hjortetrøst	Læge-Oksetunge
Alm. Torskemund	Horse-Tidsel	Løgarse
Alm. Vandkrans	Humble-Sneglebælg	Manna-Sødgræs
Alm. Vand-Mynte	Hvidkløver	Mark-Frytle
Alm. Vandrunkel	Hvid Okseøje	Mark-Ærenpris
Alm. Vorterod	Hvid Snerre	Marts-Viol
Angelik	Hyrdetaske	Mose-Bunke
Bakke-Forglemmigej	Høj Sødgræs	Mælkebøtte sp.
Bidende Ranunkel	Høst-Borst	Nikkende Brønse
Bidende Stenurt	Håret Høgeurt	Nikkende Star
Bitter Bakkestjerne	Håret Star	Nordlig Knude-Firling
Bleggul Snerre	Italiensk Skilla	Nøgle-Skræppe
Blære-Star	Jordbær-Kløver	Nåle-Sumpstrå
Blød Hejre	Kalmus	Pengebladet Fredløs
Blød Storkenæb	Kantet Perikon	Prikbladet Perikon
Blågrøn Kogleaks	Kattehale	Pyrenæisk Storkenæb
Bredbladet Dunhammer	Korn-Valmue	Rank Vinterkarse
Bredbladet Mærke	Knold-Ranunkel	Rundbladet Katost

Ru Svinemælk
 Rødkløver
 Rød Svingel
 Rød Tandbæger
 Rød Tvetand
 Rørgræs
 Skvalderkål
 Smalbladet Dunhammer
 Smalbladet Kællingetand
 Smalbladet Rødknæ
 Smalbladet Vej-Pileurt
 Smalbladet Vikke
 Småkronet Gedeskæg
 Snerle-Pileurt
 Stinkende Storkenæb
 Stor Knopurt
 Storkronet Ærenpris
 Stor Nælde
 Stor Skjaller
 Strand-Kogleaks
 Strand-Skræppe
 Sump-Evighedsblomst
 Sump-Forglemmigej
 Sump-Snerre
 Sværtevæld
 Tagrør
 Tandfri Vårsalat
 Tigger-Ranunkel
 Tofrøet Vikke
 Top-Star
 Toradet Star
 Tulipan sp.
 Tudse-Siv
 Tusindfryd
 Tveskægget Ærenpris
 Tykbladet Ærenpris
 Tyndskulpet Brøndkarse
 Uldbladet Kongelys
 Vand-Klaseskærm
 Vand-Mynte
 Vand-Peberrod

Vand-Pileurt
 Vand-Snerre
 Vand-Ærenpris
 Vedbend-Ærenpris
 Vejbred-Skeblad
 Vild Kørvel
 Vår-Brandbæger
 Vår-Gæslingeblomst

Træer/buske

Ahorn
 Alm. Hyld
 Benved
 Bittersød Natskygge
 Bjergfyr
 Bånd-Pil
 Dun-Birk
 Engriflet Tjørn
 Femhannet Pil
 Glansbladet Hæg
 Gråpil
 Hvidgran
 Mirabel
 Rynket Rose
 Selje-Pil
 Selje-Røn
 Sibirsk Ærtetræ
 Skov-Elm
 Skørpil
 Syren
 Øret Pil
 Østrisk Fyr

Andet

Hare
 Rådyr
 Grøn Frø
 Spidssnudet Frø
 Vinbjergsnegl

Admiral
 Alm. Bredpande
 Aurora
 Blåfugl sp,
 Dagpåfugleøje
 Grønåret Kålsommerfugl
 Nældens Takvinge
 Okkergul Randøje
 Stor Kålsommerfugl
 Tidselsommerfugl

Agerhøne
 Allike
 Blishøne
 Bogfinke
 Bramgås
 Fasan
 Fiskehejre
 Gransanger
 Gråand
 Grågås
 Gulspurv
 Gærdesmutte
 Hættemåge
 Kærhøg
 Landsvale
 Mursejler
 Nattergal
 Ringdue
 Rød Glente
 Rørhøg
 Rørsanger
 Sanglærke
 Stor Flagspætte
 Strandskade
 Vibe

Alm. Blækhat
 Elledans Bruskhat
 Meldrøjersvamp